

- “Правова інформатика”;
- “Правовий механізм захисту персональних даних”;
- “e – будуще и информационное право”;
- “Інформаційне суспільство. Дефініції”;
- “Термінологія законодавства України”;
- “Комп’ютерна злочинність”;
- “Питання легітимності використання у судочинстві негласної оперативної інформації, отриманої за допомогою електронних засобів”;
- “Інформаційна культура та інформаційне право”;
- “Інформаційне забезпечення управлінської діяльності в умовах інформатизації: організаційно-правові питання теорії і практики” та інші.

В найближчий період планується:

- подальша участь в розробках на виконання завдань Національної програми інформатизації України, зокрема, “Електронна Україна”, та Національної програми правової освіти України;
- упорядкування та систематизація законодавства, що регулює суспільні інформаційні відносини та розробка інформаційного кодексу України;
- створення нових модифікацій інформаційно-пошукових систем “Законодавство”, “Термінологія українського законодавства”, проблемно-орієнтованих АРМ та інші;
- переклад та адаптація тезаурусу Європейського Союзу для використання в умовах українських законотворчих та дослідницьких структур;
- розроблення робочого проекту системи порівняльного аналізу законодавства України із законодавством зарубіжних країн;
- створення автоматизованої системи календарного планування, обліку, аналізу та прогнозування законопроектних робіт;
- розроблення і втілення конкретних проектів правової інформатизації на виконання замовлень Апарату Верховної Ради України, правоохоронних органів, судів та інших.

**Ю.КЛІМАШЕВСЬКА,
В.САНИЦЬКИЙ,
М.ШВЕЦЬ**

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ СТВОРЕННЯ ІНТЕГРОВАНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ СУДОЧИНСТВА В УКРАЇНІ

У справі втілення в життя завдань Національної Програми інформатизації України і, зокрема, інформатизації судів України за останні роки відбулися деякі позитивні зрушення. Розроблено і впроваджено в практику автоматизовану систему діловодства Верховного Суду України, інформаційну систему господарських судів. За сприяння міжнародних фондів ведуться розробки по напрямку інформатизації місцевих та апеляційних судів.

Разом з тим, слід зазначити, що досі не зроблено жодної спроби провести аналіз робіт у цьому напрямку. Не розроблено концепції інформатизації судочинства, в якій були б сформульовані основні засади побудови інформаційних технологій для судів, визначені задачі, на вирішення яких вони спрямовані.

Вирішення задач автоматизації судового діловодства та документообігу в судах слід розглядати тільки в аспекті створення єдиної інтегрованої системи судочинства, що діяла б у тісній взаємодії з системами інших відомств.

У процесі інформатизації особливу увагу слід звернути на необхідність впровадження в судах систем, які забезпечили б необхідний доступ до електронних інформаційних матеріалів, що накопичуються у відповідних базах даних під час досудового розгляду справи, інформаційних ресурсів інших правових інституцій.

Враховуючи рівень інформатизації різних правових інституцій, специфіку кожної з них слід розробити концепцію та програму створення інтегрованої інформаційної системи судочинства. Вбачається, що основні завдання цієї системи мають бути такими: єдина система обліку та моніторингу справ; забезпечення функцій контролю; узгоджена система статистичного аналізу; єдині стандарти електронних документів; стандарти обміну.

Процесуальні кодекси чітко визначають етапи проходження судової справи, дії, що виконуються на кожному етапі, до якого терміну вони повинні бути завершені, яким чином документовані. Однак, як впливає з матеріалів узагальнення судової практики, ці терміни дуже часто порушуються, що істотно обмежує права і законні інтереси громадян. Судова справа іноді має дуже складний, довгий і багаторічний шлях свого проходження: відправлення на додаткове розслідування, на новий судовий розгляд, перенесення слухань, перенаправлення за підсудністю і т.д. Наскільки обґрунтовані всі ці кроки, чи не зв'язано це з недбалістю і навмисною тяганиною?

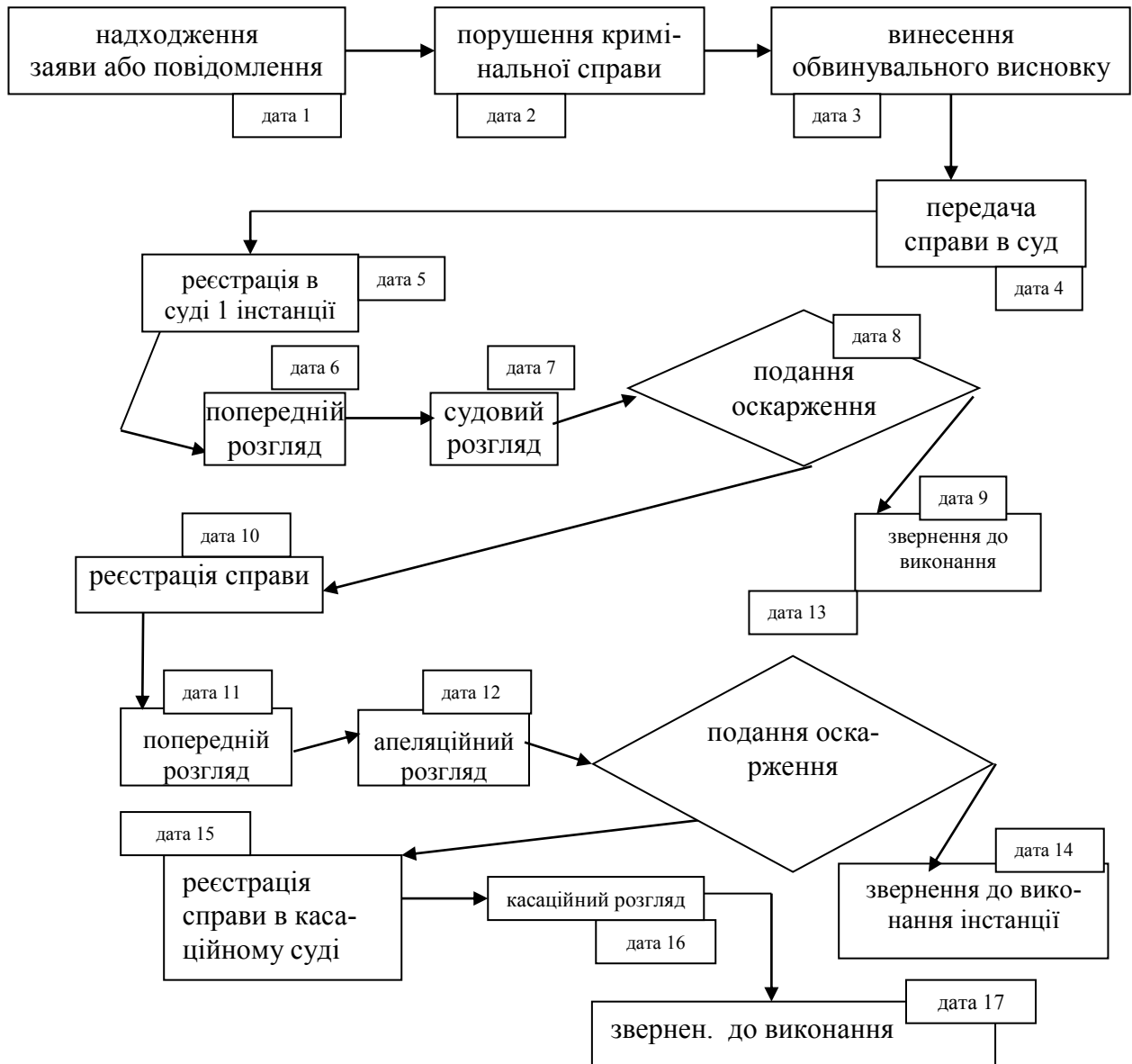
Крім того, норми процесуального законодавства забезпечують право громадян на інформацію про стан розгляду у суді їхньої справи шляхом численних повідомлень. А це пов'язано з завантаженням секретарів судових канцелярій, пошти, матеріальними витратами на марки і конверти. Уже зроблені деякі кроки в справі впровадження інформаційних технологій в описаний аспект судочинства – на веб-сайті Верховного Суду України регулярно розміщуються повідомлення про справи, що будуть розглянуті в найближчий тиждень - <http://www.scourt.gov.ua/>.

Грунтуючись на положеннях кримінально-процесуального кодексу України, представимо схему проходження кримінальної справи на всьому ланцюжку процесу судочинства - від її порушення до звернення рішення суду до виконання (мал. 1). Наведена схема має спрощений характер і не враховує багатьох можливих змін маршруту руху справи. Автори наводять її лише для того, щоб проілюструвати можливість моніторингу судових (у даному випадку – кримінальних) справ і створення автоматизованої системи контролю встановлених законом термінів виконання основних процедур судочинства.

Наприклад: 1) у відповідності до ч. 2 ст 97 КПК “по заяві або повідомленню про злочин прокурор, слідчий, орган дізнання або суддя зобов'язані не пізніше триденного строку прийняти одно з таких рішень: 1) порушити кримінальну справу; 2) відмовити в порушенні кримінальної справи; 3) направити заяву або повідомлення за належністю”; 2) згідно з ч. 1 ст.120 КПК досудове слідство у кримінальних справах (із моменту порушення кримінальної справи до направлення її прокуророві з обвинувальним висновком) повинно бути закінчено протягом двох місяців (ч. ч. 2 – 5 цієї статті дають додаткові визначення цього терміну в залежності від складності справи); 3) ст. 233 КПК встановлює, що справа повинна бути передана в суд не пізніше ніж через 5 днів після одержання її прокурором від органів дізнання; 4) при розгляді справи у суді 1 інстанції “справа повинна бути призначена до попереднього розгляду не пізніше десяти діб, а у разі складності справи – не пізніше тридцяти діб з дня надходження її до суду” (ст. 241 КПК); 5) “справа повинна бути призначена до розгляду в суді не пізніше десяти діб, а у випадках складності справи – не пізніше двадцяти діб з дня попереднього її розгляду” (ст. 256 КПК), і т. д.

Разом із тим, термін, для прикладу, між датою 5 і датою 4 із зрозумілих причин законом не встановлюється. Враховуючи ще й можливі перенаправлення справи між інституціями

судочинства, можна зрозуміти, чому фраза “розгляд справи у розумні, встановлені законом терміни” носить дуже невизначений характер.

Мал. 1

Виходячи з наведених міркувань, автори вважають, що розроблення інформаційної системи, яка дозволить учасникам судового процесу одержувати інформацію стосовно основних етапів розгляду справи, рішень, які були прийняті на цих етапах, буде мати важливе значення у справі відкритості процесу судочинства.

Впровадження систем електронного документообігу дозволить скоротити час і спростити процедуру щодо передачі справ і матеріалів між різними правовими інституціями. Стандартизація облікових документів, їх передача від установи до установи, формування єдиних принципів і форм статистичної звітності сприятиме суттєвому підвищенню рівня боротьби зі злочинністю, захисту прав і свобод громадян України. Забезпечення доступу до баз даних, впровадження автоматизованих робочих місць, автоматизація створення та зберігання процесуальних документів значно полегшить роботу суддів, і тим самим сприятиме суттєвому підвищенню якості розгляду судових справ.

Підкреслюючи системні підходи до вирішення проблем інформатизації у судовій діяльності України, слід особливу увагу звернути на правові аспекти цього питання. Так, на даний час чинним законодавством України не визначені вимоги, правила, механізми та обсяг фінансування щодо створення, функціонування та використання в Україні банків даних у сфері правоохоронної діяльності. Відсутність відповідних нормативних актів, інструкцій, положень не дозволяє вирішувати на сучасному рівні питання накопичення та обміну інформацією між міністерствами, установами та відомствами, що суттєво впливає на терміни та якість їх функціонування.

Розроблення принципів формування і використання розподілених інформаційних ресурсів є важливим завданням по напрямку створення інтегрованої інформаційної системи судочинства. Формування системи інформаційних ресурсів органів державної влади на даному етапі розглядається як один зі стратегічних напрямків розвитку України¹. На вирішення цієї задачі спрямовано указ Президента України «Про додаткові заходи по забезпеченню відкритості діяльності органів державної влади», постанова КМУ від 29.08.02 №1302 «Про заходи щодо подальшого забезпечення відкритості в діяльності органів виконавчої влади». Серйозним кроком на шляху створення розподілених інформаційних ресурсів органів державної влади буде реалізація розроблених у цих документах вимог щодо структури веб-сайтів органів державної влади, форм представлення інформації, забезпечення оперативності її представлення.

Європейські країни стрімко ідуть шляхом створення Інформаційного суспільства, як того вимагають демократичні засади цих держав. Україні треба якомога швидше створити відповідні закони та інші необхідні нормативні акти стосовно сфери збирання, накопичення, опрацювання, використання та обміну інформацією між установами, які задіяні у правоохоронній та судочинній діяльності. Для цього треба скористатися досвідом вирішення проблем інформатизації, набутим як за радянських часів, так і в сучасних умовах розвитку незалежної України. Створення у 2001 році Науково-дослідного центру правової інформатики Академії правових наук України та залучення до роботи у ньому фахівців - практиків з великим досвідом вирішення питань інформатизації правоохоронної та судової діяльності дозволяє у стислі терміни систематизувати набутий досвід для створення та прийняття концептуальних засад з проблем інформатизації у цій сфері. За основу можна взяти розроблені та затверджені у МВС України Концепцію та Програму інформатизації органів внутрішніх справ України на 2000-2005 р., використати досвід роботи щодо інформатизації підрозділів Верховної Ради України, Міністерства юстиції, Верховного та Вищого господарського судів, Генеральної Прокуратури України.

Важливим аспектом інформатизації є визначення і затвердження системи обліків, накопичення, обробки та використання інформації. Як приклад можна назвати систему єдиного обліку злочинів і осіб, які їх учинили, що базується на реєстрації злочинів з моменту порушення кримінальної справи аж до моменту затвердження прокурором обвинувального висновку. Проте, суди, до яких справи надходять у паперовому вигляді, змушені всю інформацію, яка міститься в зазначених обліках, реєструвати повторно і багаторазово. Впровадження єдиної системи діловодства та документообігу має поліпшити умови праці в судах.

Вирішення поставлених задач буде сприяти ефективному використанню законодавчого поля України всіма гілками влади, дотримання чинного законодавства України при вирішенні актуальних питань сучасного життя.

¹ А.В.Нестеренко, Весомая составная информационной инфраструктуры государства, //III Международная научно-техническая конференция «Электронные информационные ресурсы: проблемы формирования, обработки, распространения, защиты и использования – 2002», Киев, 2002.